

Nr 31.

Av herr Svensson i Ljungskile m. fl., *angående ordningen för fastställande av existensminimum inom enskilda kommuner.*

Enligt uppbördsförordningen skola vid indrivning av skatter i sista hand utsökningslagens föreskrifter om utmätning tillämpas. Detta innebär i princip, att vid utmätning för obetald skatt inte får undantagas mera än vid utmätning för annan skuld. I båda fallen måste gäldenären tillerkännas lösöre, arbetsredskap och sådan andel av sin inkomst, att han har möjlighet att försörja sig och sin familj. För att underlätta de exekutiva myndigheternas arbete har man sökt utarbeta vissa normer för huru stor del av sin inkomst vederbörande skäligen bör få behålla för sin existens. Av den överskjutande inkomsten tages vanligen en viss procent, detta för att gäldenären skall ha möjlighet att genom ökat arbete och högre inkomst förbättra sin egen standard även under den tid, som skuldens avbetalning pågår. Fastställande av existensminimum behövs inte bara i de fall, då exekutiva myndigheter skola lägga beslag på en del av inkomsten för betalning av skatt, underhållsbidrag eller annan skuld, utan även då de socialvårdande myndigheterna skola fylla ut en otillräcklig inkomst.

Sedan länge ha de kommunala myndigheterna haft befogenhet att eftersänka kommunalskatter i de fall, då vederbörande på grund av sjukdom eller av annan orsak inte rimligen kunnat betala påförd skatt. Då ett dylikt eftersänkande av skatt minskat kommunernas inkomster, ha de som regel varit återhållsamma härmed.

Vid källskattereformens genomförande beslöts, för enkelhets skull, att staten till kommuner och landsting skall utbetala hela det debiterade skattebeloppet. *Förlusten på obetalda skatter faller därmed i sin helhet på statskassan.* Antecknas bör i detta sammanhang, att de skattefria avdragen vid taxering till kommunalskatt numera äro så små, att de icke kunna anses motsvara existensminimum, huru snävt detta än utmätes. Här pågår alltså taxering till kommunalskatt av en del inkomster, som äro så små, att man på förhand vet att vederbörande ej kan betala sin skatt. Man ökar härmed det kommunala skatteunderlaget och sänker i motsvarande grad utdebiteringen per skattekrona genom rent fiktiva åtgärder, som dessutom föranleda mycket arbete, stora kostnader och en hel del irritation.

I Stockholm tillämpas för närvarande ett existensminimum för skattebetalare, som för en familj bestående av man, hustru och tre barn uppgår till 505 kr. per månad eller 6 060 kr. per år. Läggas härtil 780 kr. i barnbidrag, blir den högsta inkomst, för vilken en dylik familj t. v. kan befrias

från skatt, 6 840 kr. Särskilda formulär tillhandahållas av Stockholms stads uppborndsverk för ansökan om existensminimums fastställande. Den som erhållit dylikt befrias tills vidare från källskatteavdrag. Vid indrivning av skatterna tillämpas existensminimum automatiskt, såvida vederbörande inte ha utmätningsbara tillgångar. Därmed hopas snart en skatteskuld, som måste avskrivas på grund av vederbörandes oförmåga att betala den. Då staten åtagit sig att till kommunerna utbetala hela det debiterade skattebeloppet, åsamkas kommunen ingen förlust genom att höja existensminimum.

Om andra kommuner börja tillämpa samma praxis som Stockholm och därvid använda de skattefria avdragen vid statskatt som proportionalitetsfaktor — ett förfarande vars riktighet i och för sig icke lär kunna bestridas — skulle en trebarnsfamilj i lägsta dyrort få ett existensminimum på drygt 5 000 kr. eller inklusive barnbidrag nära 6 000 kr. I många kommuner skulle enligt en dylik praxis en mycket stor del av skattebetalningen uppskjutas.

Här skall inte diskuteras vad som kan vara en riktig avvägning av existensminimum. Den nuvarande ordningen för dess fastställande synes dock leda till uppenbart orimliga resultat. Om endast en del kommuner fastställa och tillämpa dylikt eller om det fastställs till varierande höjd i förhållande till levnadskostnaderna, så innebär systemet en skatteövervältring från den ena kommunen till den andra. Om alla kommuner tillämpa ett existensminimum av proportionellt samma höjd som det Stockholms stad fastställt, kommer det i betydande utsträckning att innebära en övervältring av skatten på mindre förmögenhetsägare, som ha utmätningsbara tillgångar i form av en bostadslägenhet, ett mindre jordbruk, annan rörelse eller sparkapital. Personer i denna ställning skulle alltså få betala sin skatt, även om deras inkomst inklusive förmögenhetens avkastning ligger långt under existensminimum. Denna konsekvens kommer i stor utsträckning att gå ut över småfolket på landsbygden. Om den, som har 4 500 kr. i inkomst och 10 000 kr. i förmögenhet, skall betala skatt, under det att den, som har 5 000 kr. i inkomst men saknar utmätningsbara tillgångar, befrias, så blir det hög skatt på de små förmögenheterna. De psykologiska och moraliska skadeverkningsarna ligga i öppen dag.

Dessa synpunkter framfördes under 1949 års riksdag i en interpellation till statsrådet och chefen för finansdepartementet med förfrågan, om förslag om ändrade bestämmelser kunde emotses. Dåvarande finansministern yttrade härom bl. a.

»Den egentliga orsaken till de rådande förhållandena på området är att söka i de otillräckliga kommunala ortsavdragen. Som jag framhållit i mitt svar å herr Hedlunds i Rådombeslut om interpellation, har jag emellertid numera tillkallat särskilda sakkunniga med uppdrag att utreda frågan om de kommunala ortsavdragen. Enligt direktiven för denna utredning bör utredningsarbetet bedrivas så skyndsamt, att av utredningen föranledda förslag kunna föreläggas nästa års riksdag. Därest den ifrågavarande utredningen resulterar i en väsentlig höjning av de kommunala ortsavdragen, förutsätter jag

— såsom jag anmärkte i mitt nyssnämnda interpellationssvar — att befrielse från löneavdrag icke vidare skall medgivas efter schablonmässiga grunder utan endast i de fall, då särskild anledning därtill finnes föreligga. Därest lagstiftningen kommer att ändras på nu antytt sätt, torde följaktligen de olägenheter, som interpellanten påtalat, bliva i huvudsak undanröjda.»

Förre finansministern förutsatte alltså i sitt interpellationssvar dels att förslag till höjda kommunala ortsavdrag skulle kunna föreläggas innevarande års riksdag och dels att förevarande fråga därigenom skulle kunna lösas. Nuvarande statsrådet och chefen för finansdepartementet förutsätter emellertid, att tillämpningen av de nya kommunala ortsavdragen kan träda i kraft först från och med den 1 januari 1952. Därav följer, att »stockholmssystemet» och dess varianter i andra större städer under alla förhållanden skulle komma att tillämpas och utvecklas i ytterligare två år.

Det ligger emellertid i öppen dag, att de missförhållanden det här gäller icke kunna elimineras genom höjda kommunala ortsavdrag. Även om dessa avdrag höjdes upp till samma nivå som avdragen vid taxering till statskatt, d. v. s. till 3 000 kr. för äkta makar i högsta dyrort, så kan ju inte detta eliminera den praxis, som nu tillämpas i Stockholm, där existensminimum för makar utan barn uppskattas till 4 680 kr. och för makar med tre barn till 6 060 kr. Förutvarande finansministerns ståndpunkt att befrielse från löneavdrag inte bör medgivas efter schablonmässiga grunder, sedan de kommunala ortsavdragen höjts, förutsätter alltså särskilda åtgärder för att bringa praxis i Stockholm i överensstämmelse med de nya bestämmelser om kommunala ortsavdrag, som kunna komma att fastställas av statsmakterna.

Vid interpellationsdebatten den 22 mars 1949 yttrade dåvarande finansministern bl. a.: »Jag sade i mitt interpellationssvar, att det såvitt jag kan förstå inte finns något formellt hinder för uppbördsmyndigheterna att på detta sätt i viss mån sätta skattelagarna ur kraft.» Det kan enligt vår mening inte försvaras, att man låter kommunala myndigheter fortsätta att »sätta skattelagarna ur kraft» i avvaktan på en åtgärd om vilken man vet, att den icke kan lösa problemet. Den stora mängden skattebetalare utanför Stockholm ha rätt att kräva skydd mot en partiell övervältring på landsorten av Stockholms andel av skattebördorna.

Det är möjligt, att detta problem inte kan lösas på annat sätt än att varje kommun själv får betala de restantier som uppstå vid skatteindrivning. På så sätt lämnas kommunernas självbestämmanderätt obesuren. I varje fall är det enligt vår mening ofrånkomligt, att åtgärder utan dröjsmål vidtagas för att rätta till missförhållandena på detta område.

Med stöd av det ovan anförda hemställas,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära skyndsamt utredning och förslag till sådana bestämmelser, att enskilda kommuner inte genom fastställande av särskilt existensminimum efter schablonmässiga grunder eller

på annat sätt kunna vältra över en del av sin skattebörda
på skattebetalarna inom andra kommuner.

Stockholm den 17 januari 1950.

Wald. Svensson.

Birger Utbult.

O. E. Sandberg.

Filip Kristensson.

Sven Gustafson

i Göteborg.
